

VÄESTÖN SUOJAAMISEN STRATEGIA

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004 edellytti, että sisäasiainministeriö laatii väestön suojaamisen periaatteita käsittelevän strategian. Strategiassa tuli ottaa huomioon uusimmat arviot joukkotuhoojien muodostamasta uhasta sekä sotilaallisessa että terroristikäytössä.

Sisäasiainministeriön pelastusosaston asettama työryhmä laati ehdotuksen väestön suojaamisen strategiaksi. Ehdotus valmistui 16.12.2005, jonka jälkeen ehdotus oli laajalla lausuntokierroksella. Lausuntojen sekä jatkovalmistelutyön tuloksena on laadittu strategia väestön suojaamisen periaatteiksi.

Perusteet

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista koskevassa strategiassa pelastustoimi on osa sisäisen turvallisuuden kokonaisuutta, johon kuuluvat myös väestön suojaamiseen tähtäävät keskeiset toimenpiteet.

Uhkakuviissa voi pitkällä aikavälillä tapahtua muutoksia, joita on vaikeaa ennakoida. Toimintaympäristön muutoksia ja uhkakuvien merkitystä väestön suojaamisen kannalta on arvioitu strategiaa valmisteltaessa. Suojaamismahdollisuuksien nykytilannetta sekä kehittämistarpeita on selvitetty. Selvitystyön tuloksena on katsottu, että väestönsuojien rakentamista tulisi edelleen jatkaa koko maassa. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden alaraja 600 neliometriä on kuitenkin osoittautunut teknisesti ja taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi.

Suojaamistoimia on mahdollista kohdistaa nykyistä tehokkaammin uhkien edellyttämiin kohteisiin ja alueille. Paikallistason vastuuta ja toimivaltaa suojaamisjärjestelyjen määrittelyssä on mahdollista lisätä sekä omatoimista varautumista kehittää.

Valvonta-, hälytys- ja johtamisjärjestelmillä on keskeinen merkitys oikea-aikaisessa ja oikein kohdennetussa suojautumisessa ja pelastustoiminnassa. Näissä toiminnoissa tulee hyödyntää kulloinkin käytössä olevan tekniikan mahdollistamia parhaita ratkaisuja.

Väestön suojaamistoimenpiteitä on mahdollista tehostaa nykyisellä kustannustasolla. Väestönsuojien rakentamisessa voitaisiin saada aikaan säästöjä, mutta toisaalta valvonta-, hälytys- ja johtamisjärjestelmien ja omatoimisen varautumisen kehittäminen vaatii lisää voimavaroja.

Normaalioloissa on tarpeen ylläpitää jatkuvaa valmiutta väestön suojaamiseen onnettomuuksien varalta. Poikkeusolojen varalta pitää jo normaalioloissa olla sellainen perusvalmius, että väestön suojaamisesta uhkakohteissa voidaan huolehtia ja tarvittavat toimet kyetään aloittamaan oikea-aikaisesti sekä kohottamaan valmiutta uhkarvioiden mukaisesti.

Väestön suojaamisen kehittämistavoitteet

Väestön suojaamisen yleisenä tavoitteena on, että väestö kyetään suojaamaan normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa siten, että ihmishenkiä ei menetetä puutteellisten suojaamismahdollisuuksien vuoksi. Poikkeusolojen osalta tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin.

Normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa suojaamiskeinot ovat suojautuminen asuin- tai muihin sisätiloihin sekä evakuointi. Ydinvoimaloiden läheisyydessä tai riskinarvioinnin perusteella muutoin vastaavissa kohteissa varaudutaan väestönsuojien käyttämiseen myös normaalioloissa.

Poikkeusoloissa väestö varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan olemassa oleviin väestönsuojiiin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin tai evakuointien avulla.

Väestönsuojien rakentamista koskevat säädökset uudistetaan ja rakentamisvelvoitteen perusteena olevia pinta-alamääriä nostetaan pelastuslain uudistamishankkeen osahankkeena. Yleisten väestönsuojien sekä peruskorjattavien vanhojen rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan. Väestönsuojat rakennetaan pääsääntöisesti rakennukseen tai sen välittömään läheisyyteen. Vanhojen väestönsuojien kunnostamista vallitsevien uhkakuvien vaatimusten mukaiseksi tehostetaan. Lainvalmisteluhankkeen yhteydessä selvitetään keinot, joilla vanhojen väestönsuojien kunnostamista voitaisiin tehostaa.

Nykymuotoisesta jäykästä, keskushallintojohtoisesta suojelukohteiden määrittämisestä luovutaan. Kuntien ja alueiden riskit poikkeavat huomattavasti toisistaan ja asutuksen

sijoittumiseen liittyvät kaavoituspäätökset tehdään paikallisella tasolla. Tästä syystä päätökset väestön suojaamisjärjestelyistä tulee tehdä paikallisella tasolla. Kuntien tulee pelastusviranomaisten ja muiden asiantuntijoiden arvioinnin perusteella päättää alueellaan tarvittavista väestön suojaamista koskevista paikallisten riskien edellyttämistä lisätoimenpiteistä. On tarpeen, että maatalouden suojaamisesta sekä yhteiskunnan muun elintärkeän infrastruktuurin toimivuudesta huolehditaan ja niiden turvaamiseen varaudutaan tarpeellisin toimenpitein jo ennakolta. Väestön suojaamistoimia kehitettäessä tulee ottaa huomioon, että vastuu niistä kuuluu useille viranomaisille.

Pelastustoimen valvonta-, hälytys- ja johtamisjärjestelmiä ylläpidetään ja niitä kehitetään hyödyntäen uuden tekniikan mukanaan tuomat mahdollisuudet. Järjestelmät varmennetaan tarvittavassa laajuudessa normaali- ja poikkeusolojen uhkakuvia vastaviksi.

Alueilla, joilla on merkittävä väestön turvallisuutta vaarantavan suuronnettomuuden riski tai jos poikkeusolojen riskit sitä edellyttävät, on ulkona oleskelevaa väestöä voitava varoittaa ulkohälyttimien avulla myös normaalioloissa. Sähköisten viestinten käyttöä väestön varoittamisessa kehitetään siten, että koko väestöä olisi mahdollista varoittaa jonkin sähköisen viestimen avulla.

Omatoimista varautumista kehitetään. Väestölle suunnataan nykyistä enemmän valistusta ja koulutusta. Vastuu tästä kuuluu yleisesti kunnille ja pelastusviranomaisille sekä useille muille viranomaisille, joille tämänkaltainen tehtävä sopii. Näitä olisivat esimerkiksi opetustoimen ja nuorisotoimen viranomaiset. Yritysten tulee nykyistä tehokkaammin varautua erilaisten onnettomuuksien, rikollisten tekojen ja muiden vastaavien tapahtumien varalta ennaltaehkäisevin toimenpitein, jotta voitaisiin turvata yritysten häiriötön toiminta sekä työntekijöiden ja ympäristön turvallisuus. Yrityksillä ja muilla yhteisöillä tulee lisäksi olla toimintavalmiudet omatoimiseen pelastustoimintaan onnettomuuksien sattuessa.

Sisäasiainministeriö vahvistaa väestön suojaamisen strategian.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2007

Sisäasiainministeri ANNE HOLMLUND
Anne Holmlund

Pelastusylijohtaja PENTTI PARTANEN
Pentti Partanen